

Europejska Statystyka Edukacji Włączającej

Główne przesłania i wnioski (2014 / 2016)

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

EUROPEJSKA STATYSTYKA EDUKACJI WŁĄCZAJĄCEJ

**Główne przesłania i wnioski
(2014 / 2016)**

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) jest niezależną i samorządną organizacją. Agencja jest współfinansowana przez ministerstwa edukacji w jej krajach członkowskich oraz otrzymuje wsparcie Komisji Europejskiej za pośrednictwem dotacji operacyjnej w ramach programu edukacyjnego Erasmus+ Unii Europejskiej (UE) (2014–2020).

Wsparcie Komisji Europejskiej dla produkcji tej publikacji nie stanowi poparcia dla treści, które odzwierciedlają jedynie stanowisko jej autorów. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania informacji umieszczonych w tym dokumencie.

Przedstawione w niniejszej publikacji opinie i poglądy poszczególnych osób nie zawsze pokrywają się z oficjalnym stanowiskiem Agencji, krajów członkowskich Agencji czy też Komisji Europejskiej.

Redakcja: Amanda Watkins, Joacim Ramberg oraz Andrés Lénárt

Dopuszcza się cytowanie fragmentów niniejszej publikacji pod warunkiem umieszczenia dokładnego adresu bibliograficznego. Prosimy o umieszczenie następującej noty bibliograficznej: Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2018. *Europejska Statystyka Edukacji Włączającej: Główne przesłania i wnioski (2014 / 2016)*. (A. Watkins, J. Ramberg oraz A. Lénárt, red.). Odense, Dania

W celu zapewnienia lepszej dostępności informacji zawartych w niniejszej publikacji raport jest dostępny w 25 językach oraz w formacie elektronicznym na stronie internetowej Agencji: www.european-agency.org

Tekst ten jest tłumaczeniem oryginalnego tekstu w języku angielskim. W razie wątpliwości co do dokładności przetłumaczonych informacji prosimy zapoznać się z oryginalnym tekstem w języku angielskim.

ISBN: 978-87-7110-823-1 (wersja elektroniczna)

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2018

Sekretariat
Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli
Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA	5
GŁÓWNE PRZESŁANIA	7
PIĘĆ KWESTII ZWIĄZANYCH ZE SPRAWIEDLIWOŚCIĄ	9
1. Jaka część uczniów uczęszcza do szkoły ogólnodostępnej?.....	9
<i>Trendy w danych dotyczących dostępu uczniów do edukacji w szkołach ogólnodostępnych</i>	10
2. Jaka część uczniów spędza większość czasu z rówieśnikami w ogólnodostępnych salach lekcyjnych?	10
<i>Trendy w danych dotyczących dostępu uczniów do edukacji włączającej</i>	11
3. W jakich placówkach edukacyjnych umieszczono uczniów z oficjalną decyzją o SPE? ...	11
<i>Trendy w danych dotyczących wskaźników identyfikacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE</i>	12
<i>Umieszczenie w porównaniu do całej populacji szkolnej</i>	12
<i>Trendy w danych dotyczących umieszczania uczniów z oficjalną decyzją o SPE w porównaniu do całej populacji szkolnej</i>	14
<i>Umieszczenie w porównaniu do populacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE</i>	15
4. Jakie są różnice we wskaźnikach identyfikacji i wskaźnikach umieszczenia dziewcząt i chłopców z oficjalną decyzją o SPE?	17
5. Jakie są różnice we wskaźnikach identyfikacji i wskaźnikach umieszczenia uczniów między ISCED 1 i 2?.....	18
INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE PRAC EASIE	23
Zakres danych.....	23
Ważne wymiary w obszarze prac zbierania danych EASIE	24
<i>Operacyjna definicja oficjalnej decyzji o SPE</i>	25
<i>Operacyjna definicja placówki włączającej</i>	25
Główny obszar analizy danych EASIE	25
Uwagi.....	26
BIBLIOGRAFIA	28
ZAŁĄCZNIK: WSKAŹNIKI EASIE ZA ROK 2014 I 2016	30
1. Wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych w oparciu o populację szkolną	30
2. Próbki wiekowe	30
3. Uczniowie posiadający oficjalną decyzję o SPE	30
<i>3a. Wskaźniki identyfikacji</i>	30
<i>3b. Rozkład umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną</i>	30
Główne przesłania i wnioski (2014 / 2016)	3

3c. Rozkład umieszczenia w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE..... 30

PRZEDMOWA

Od ponad 20 lat Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) pełni funkcję organu współpracy w zakresie zagadnień dotyczących edukacji włączającej dla swoich krajów członkowskich. Zbieranie danych jest integralną częścią tej pracy. Początkowo prace koncentrowały się na uczniach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (SPE), natomiast obecnie zostały one rozszerzone i obejmują wszystkich uczniów w ramach systemów edukacji włączającej.

Obecna praca [Europejskiej Statystyki Edukacji Włączającej](#) (EASIE) polega na zbieraniu, przedstawianiu i analizowaniu danych krajowych (Agencja Europejska, brak daty-a). Dane są powiązane z uzgodnionymi wskaźnikami, które przekazują kluczowe pytania w zakresie polityki dotyczące edukacji włączającej. Wszystkie dane są dostarczane przez [ekspertów ds. danych](#) na poziomie krajowym (Agencja Europejska, brak daty-b).

Dostępne zbiory danych obejmują 30 krajów i zapewniają wgląd w:

- dostęp do edukacji w szkołach ogólnodostępnych;
- dostęp do edukacji włączającej;
- umieszczenie uczniów zidentyfikowanych jako posiadających oficjalną decyzję o SPE.

Zawierają one podziały według płci i poziomu [Międzynarodowej Standardowej Klasyfikacji Kształcenia](#) (ISCED) (Instytut Statystyki przy UNESCO, 2011).

Ten krótki raport ma na celu podkreślenie głównych przesłań i wniosków z dotychczasowych prac EASIE. Obecnie dostępne są dwa [zbiory danych EASIE](#) (Agencja Europejska, brak daty-c) oraz [raporty z różnych krajów](#):

- 2014, w oparciu o rok szkolny 2012/2013 (Europejska Agencja, 2017)
- 2016, w oparciu o rok szkolny 2014/2015 (Europejska Agencja, 2018a)

Oprócz tych raportów pełne zbiory danych można uzyskać na życzenie od Sekretariatu Agencji (secretariat@european-agency.org) w postaci plików Excel, które można zbadać na różne sposoby.

Raport ten nie zapewnia szczegółowej analizy statystycznej danych ani nie obejmuje wszystkich form analizy danych, które mogą być możliwe przy użyciu zbioru danych. Stanowi on raczej nadrzędną „interpretację” zbiorów danych za rok 2014 i 2016. Ma to na celu podkreślenie głównych przesłań i wyłaniających się wniosków w zbiorach danych, które są ważne dla pracy krajów członkowskich Agencji.

W następnej sekcji przedstawiono **10 głównych przesłań, które wyłoniły się do tej pory w wyniku prac EASIE w 2014 i 2016 roku.**

W kolejnej sekcji przedstawiono **główne wnioski dotyczące pięciu kwestii związanych ze sprawiedliwością**, których zbadanie było celem podjęcia prac EASIE. Każdy z nich jest sformułowany jako główne pytanie stanowiące podstawę kwestii związanej ze sprawiedliwością.

Ostatnia sekcja raportu przedstawia [informacje ogólne dotyczące prac EASIE](#).

Mamy nadzieję, że główne przesłania i wnioski z ostatnich prac EASIE zainteresują decydentów, praktyków, naukowców i inne strony zainteresowane systemem w zakresie ich wspólnej pracy nad rozwojem bardziej włączających systemów edukacji.

Cor J.W. Meijer

Dyrektor Europejskiej Agencji ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej

GŁÓWNE PRZESŁANIA

Przeglądając zbiory danych z 2014 i 2016 roku, można zidentyfikować 10 głównych przesłań:

- 1** Generalnie dostępne dane potwierdzają twierdzenie z innych obszarów prac Agencji o tym, że edukacja włączająca jest wizją polityki dla wszystkich krajów członkowskich Agencji. Wszystkie kraje zapewniają możliwości edukacji włączającej niektórym uczniom z oficjalną decyzją o specjalnych potrzebach edukacyjnych (SPE). Niemniej jednak analiza opcji i wskaźników umieszczenia pokazuje, że w odniesieniu do uczniów z oficjalną decyzją o SPE kraje członkowskie realizują tę wizję na różne sposoby i w różnym stopniu.
- 2** Analizując krajowe definicje „oficjalnej decyzji o SPE” – patrz [informacje ogólne o wybranym kraju](#) (Agencja Europejska, brak daty-c) – wszystkie kraje identyfikują różne grupy uczniów jako posiadających specjalne potrzeby edukacyjne. Osoby uczące się z oficjalną decyzją o SPE obejmują uczniów niepełnosprawnych zgodnie z definicją zawartą w *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych* (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2006), ale także inne grupy uczniów, którzy mają specjalne/dodatkowe potrzeby edukacyjne wymagające dodatkowego wsparcia i zasobów. Jest to jeden z głównych powodów, dla których istnieje tak wiele różnic między danymi z poszczególnych krajów oraz dlaczego porównania między krajami są złożone – a pod niektórymi względami mogą być niemożliwe.
- 3** Wskaźniki identyfikacji uczniów z „oficjalną decyzją o SPE” różnią się znacznie we wszystkich krajach. Dane te odzwierciedlają krajowe różnice w legislacji i zasadach dotyczących identyfikacji osób uczących się ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w sposób przedstawiony i omówiony w innych obszarach pracy Agencji.
- 4** Żaden z krajów nie ma w pełni włączającego systemu, w którym 100% uczniów uczęszcza na zajęcia w szkołach ogólnodostępnych i jest kształconych wraz z rówieśnikami przez co najmniej 80% ich czasu, zgodnie ze wzorcem umieszczenia EASIE. Wszystkie kraje stosują różne formy odrębnych, specjalistycznych świadczeń – szkoły, klasy i/lub jednostki, a także różne formy edukacji pozaszkolnej (np. edukacja domowa lub świadczenie prowadzone przez inne sektory). Zakres umieszczenia w placówkach włączających w krajach wynosi w przybliżeniu od 92% do 99,5%. Dane te zapewniają wgląd w ocenę tego, „w jakim stopniu” w poszczególnych krajach wprowadzono w pełni włączający system.

- 5** Wskaźniki umieszczenia w odrębnej placówce niebędącej szkołą ogólnodostępną (odrębne szkoły specjalne, klasy specjalne, jednostki i pozaformalne programy edukacyjne) różnią się we wszystkich krajach. Dane te odzwierciedlają krajowe różnice w legislacji i zasadach dotyczących udzielania wsparcia i świadczenia edukacyjnego, w sposób przedstawiony i omówiony w innych obszarach pracy Agencji.
- 6** We wszystkich krajach około dwa razy więcej chłopców niż dziewcząt ma specjalne potrzeby edukacyjne wymagające oficjalnej decyzji o SPE. Ten stosunek 2:1 znajduje odzwierciedlenie we wskaźnikach umieszczania chłopców i dziewcząt w innych placówkach, które są widoczne w większości krajów.
- 7** We wszystkich krajach występuje bardzo wyraźny wzorzec dotyczący rozkładu płci. Jednak w odniesieniu do poziomu rozkładu ISCED jest dokładnie odwrotnie: nie ma wyraźnych, natychmiast rozpoznawalnych wzorców. W poszczególnych krajach występuje znaczna różnica w odsetku osób uczących się w obrębie dwóch poziomów ISCED. Oznacza to, że kraje identyfikują uczniów wymagających oficjalnej decyzji na różne sposoby i na różnych etapach kształcenia.
- 8** Sytuacja uczniów, którzy nie uczęszczają do szkoły z różnych powodów i w różnych okolicznościach (tj. uczniowie są formalnie przyjęci do szkoły, ale nie uczęszczają na zajęcia lub nie są przyjęci do żadnej placówki) jest niejasna w niemal wszystkich krajach. Kwestia ta wymaga dalszej analizy, ponieważ dane dla większości krajów są często ograniczone lub ich brakuje.
- 9** Dane trendów dostępne we wszystkich krajach nie wykazują ogólnej średniej zmiany we wskaźnikach identyfikacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE. Niemniej jednak w niektórych krajach istnieje wyraźny wzrost odsetka uczniów z oficjalną decyzją o SPE.
- 10** Dane trendów dostępne we wszystkich krajach wykazują również, że występuje niewielki statystyczny spadek odsetka uczniów z oficjalną decyzją o SPE w całkowicie odrębnych placówkach edukacyjnych (klasach specjalnych i szkołach specjalnych).

PIĘĆ KWESTII ZWIĄZANYCH ZE SPRAWIEDLIWOŚCIĄ

W niniejszej sekcji przedstawiono główne wnioski z lat 2014 i 2016 dotyczące **pięciu kwestii związanych ze sprawiedliwością**, których zbadanie było celem podjęcia prac EASIE. Kwestie związane ze sprawiedliwością są następujące:

1. Dostęp do edukacji w szkołach ogólnodostępnych
2. Dostęp do edukacji włączającej
3. Umieszczenie uczniów posiadających oficjalną decyzję o SPE
4. Podział danych o umieszczaniu uczniów z oficjalną decyzją o SPE ze względu na płeć
5. Podział danych o umieszczaniu uczniów z oficjalną decyzją o SPE ze względu na poziom ISCED

Każda z tych kwestii jest sformułowana jako główne pytanie stanowiące podstawę kwestii związanej ze sprawiedliwością. Sekcja jest następnie uporządkowana wokół wskaźników analizy danych, które próbują odpowiedzieć na pytanie. Wskaźniki omówione w ramach każdej sekcji mają taką samą numerację, jak wskaźniki w [raportach z różnych krajów](#) z roku 2014 i 2016 (Europejska Agencja, 2017; 2018a).

Bardziej szczegółowe informacje na temat danego wskaźnika można znaleźć w raportach z różnych krajów. Wyjaśniają one, czym są poszczególne wskaźniki, stosowaną metodę obliczeń, uwzględnione kraje i wynik wskaźnika. Zawierają wykresy i tabele przedstawiające wszystkie dostępne dane dotyczące poszczególnych krajów dla każdego wskaźnika.

W przypadku siedmiu wskaźników, które koncentrują się na całej populacji szkolnej, przedstawiono wnioski dotyczące trendów w zbiorze danych. Wnioski te dotyczą różnic pomiędzy całkowitymi średnimi (wartościami procentowymi) w danych za lata 2014 i 2016. Dane trendów są przedstawiane jako punkt procentowy wskazujący wzrost lub spadek między dwoma zbiorami danych. Należy mieć na uwadze, że dane dotyczące trendów są oparte tylko na krajach, które dysponują danymi zarówno za rok 2014, jak i za rok 2016.

W przypadku wszystkich wskaźników wnioski w odniesieniu do głównych pytań i kwestii przedstawiono w polach tekstowych.

1. Jaka część uczniów uczęszcza do szkoły ogólnodostępnej?

Ta kwestia koncentruje się na dostępie uczniów do edukacji w szkołach ogólnodostępnych.

Wskaźnik 1.1 sprawdza wskaźniki skolaryzacji w szkołach **ogólnodostępnych** – tj. odsetek uczniów zapisanych do wszystkich placówek ogólnodostępnych obliczony w stosunku do liczby uczniów zapisanych do wszystkich placówek edukacyjnych.

Dostarczone dane koncentrują się na uczniach, którzy uczęszczą lub nie uczęszczą do ogólnodostępnych placówek edukacyjnych.

W większości krajów przyjęcie do ogólnodostępnej placówki edukacyjnej oznacza umieszczenie w klasie ogólnodostępnej lub w odrębnej klasie specjalnej w szkole ogólnodostępnej. Uczniowie, którzy nie uczęszczają do placówek ogólnodostępnych, uczęszczają do całkowicie odrębnych szkół specjalnych, korzystają z pozaformalnej formy edukacji prowadzonej przez służbę zdrowia lub opiekę społeczną itp. lub uczą się poza szkołą.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 28 krajów. W 28 krajach wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych wynosi od 93,44% do 99,88%; całkowita średnia dla 28 krajów wynosi 97,36%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 29 krajów. W 29 krajach wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych wynosi od 92,02% do 99,97%; całkowita średnia dla 29 krajów wynosi 98,64%.

Dostępne dane pokazują, że w przypadku wszystkich krajów znaczna większość uczniów kształci się w szkołach ogólnodostępnych, ale nie wszyscy uczniowie uczęszczają do szkół ogólnodostępnych.

W żadnym kraju przyjęcie do szkół ogólnodostępnych nie wynosi 100%.

Trendy w danych dotyczących dostępu uczniów do edukacji w szkołach ogólnodostępnych

Dane za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 25 krajów. W 25 krajach odnotowano średni wzrost o nieco ponad 1 punkt procentowy we wskaźniku skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych w latach 2014–2016.

Dane wskazują, że ogólny wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych w 2016 roku wynosił nieco ponad 1 punkt procentowy w porównaniu z rokiem 2014.

2. Jaka część uczniów spędza większość czasu z rówieśnikami w ogólnodostępnych salach lekcyjnych?

Kwestia ta koncentruje się na dostępie wszystkich uczniów do edukacji włączającej.

Wskaźnik 1.2 analizuje wskaźnik skolaryzacji w placówkach realizujących edukację **włączającą** – tj. odsetek uczniów zidentyfikowanych jako spędzających co najmniej 80% czasu w klasie ogólnodostępnej z rówieśnikami, obliczany na podstawie liczby uczniów zapisanych do wszystkich placówek edukacyjnych.

Dane przedstawiają uczniów, którzy uczęszczają lub nie uczęszczają do placówek realizujących edukację włączającą, zgodnie ze wzorcem umieszczenia EASIE 80%.

W większości krajów przyjęcie do placówek realizujących edukację włączającą oznacza umieszczenie w klasie ogólnodostępnej zgodnie ze wzorcem umieszczenia EASIE 80% lub różnymi odpowiednikami tego wzorca (aby uzyskać więcej informacji, należy zapoznać się z definicją operacyjną [placówki włączającej](#) w sekcji „Ważne wymiary w obszarze prac zbierania danych EASIE”).

Uczniowie, którzy nie uczęszczają do placówek realizujących edukację włączającą, uczęszczają do odrębnych klas w szkołach ogólnodostępnych, całkowicie odrębnych szkół specjalnych, korzystają z pozaformalnej formy edukacji prowadzonej przez służbę zdrowia lub opiekę społeczną itp. lub nie są objęci formalnym systemem kształcenia.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 26 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach włączających wynoszą od 93,47% do 99,88%; całkowita średnia dla 26 krajów wynosi 97,54%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 28 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach realizujących edukację włączającą wynoszą od 92,02% do 99,97%; całkowita średnia dla 28 krajów wynosi 98,19%.

Dostępne dane wykazują, że w żadnym z uczestniczących krajów przyjęcie do placówek włączających nie wynosi 100%. Wszystkie kraje stosują pewną formę w pełni odrębnego specjalistycznego świadczenia (oddzielne szkoły i jednostki), a także odrębne klasy w szkołach ogólnodostępnych.

Trendy w danych dotyczących dostępu uczniów do edukacji włączającej

Dane za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 23 krajów. W 23 krajach odnotowano nieznaczny średni wzrost (0,14 punktu procentowego) w zakresie przyjęć do placówek realizujących edukację włączającą.

Dane te wskazują, że w latach 2014–2016 nastąpił ogólny niewielki wzrost odsetka uczniów, którzy większość czasu spędzają z rówieśnikami w klasach ogólnodostępnych.

3. W jakich placówkach edukacyjnych umieszczono uczniów z oficjalną decyzją o SPE?

Ta kwestia koncentruje się na tym, w jakich placówkach edukacyjnych umieszczani są uczniowie z oficjalną decyzją o SPE przez większość swojego czasu (80% lub więcej).

Głównym prekursorem tej kwestii jest zbadanie **wskaźników identyfikacji** uczniów z oficjalną decyzją o SPE. Wskaźnik 3a.1 analizuje tę kwestię, koncentrując się na odsetku uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 30 krajów. Wskaźniki identyfikacji wynoszą od 1,11% do 17,47%. Średnia w krajach wynosi 4,53%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 30 krajów. Wskaźniki identyfikacji wynoszą od 1,06% do 20,50%. Średnia w krajach wynosi 4,44%.

Istnieją znaczne różnice w liczbie i odsetku uczniów zidentyfikowanych jako mających specjalne potrzeby edukacyjne (w tym niepełnosprawność), które wymagają pewnej formy dodatkowego świadczenia. Odzwierciedla to różnice w polityce i praktykach poszczególnych krajów w zakresie edukacji, a w szczególności w odniesieniu do edukacji specjalnej.

Różnice we wskaźnikach identyfikacji można w dużej mierze wyjaśnić różnicami w procedurach oceniania i mechanizmach finansowania, a nie faktycznym występowaniem różnych form SPE lub niepełnosprawności wymagającej oficjalnej decyzji o SPE.

Trendy w danych dotyczących wskaźników identyfikacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE

Dane za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 29 krajów. W 29 krajach średni odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE był mniej więcej taki sam (0,04 punktu procentowego) w roku 2014 jak i w roku 2016.

Dane wskazują, że nie nastąpiła ogólna zmiana w zakresie wskaźnika identyfikacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE we wszystkich krajach, ale w niektórych poszczególnych krajach odnotowano zauważalne różnice.

Rozkład umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE można zbadać na dwa sposoby:

1. Umieszczenie w porównaniu do całej populacji szkolnej (tj. wszystkich uczniów).
2. Umieszczenie w porównaniu do populacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Każda z tych możliwości została rozpatrzona osobno poniżej.

Umieszczenie w porównaniu do całej populacji szkolnej

Wskaźnik 3b.1 analizuje odsetek uczniów posiadających oficjalną decyzję o SPE w placówkach włączających, w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 28 krajów. Odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w placówkach włączających wynosi od 0,14% do 16,02%; całkowita średnia dla 28 krajów wynosi 2,36%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 28 krajów. Odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w placówkach włączających wynosi od 0,12% do 19,05%; całkowita średnia dla 28 krajów wynosi 2,73%.

Analizując te dane w porównaniu z odsetkiem uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną, można zauważyć, że w wielu krajach o najwyższych wskaźnikach identyfikacji SPE większość tych uczniów jest umieszczona w placówkach włączających.

Wskaźnik 3b.2 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w klasach specjalnych, w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 24 krajów. Zakres umieszczenia wynosi od 0,09% do 3,64%. Średnia całkowita wynosząca 0,56% uczniów z oficjalną decyzją o SPE jest kształcona w odrębnych klasach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 24 krajów. Zakres umieszczenia wynosi od 0,07% do 3,70%. Średnia całkowita wynosząca 0,53% uczniów z oficjalną decyzją o SPE jest kształcona w odrębnych klasach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych.

We wszystkich krajach uczniowie mogą zostać przyjęci do szkoły ogólnodostępnej, ale możliwe jest, że nie spędzają większości czasu z rówieśnikami.

Należy zwrócić uwagę na to, że ten aspekt może być niedoszacowany. Wiele krajów twierdzi, że trudno jest podać dane o osobach uczących się w odrębnych klasach w szkołach ogólnodostępnych. Dane dotyczące szkół specjalnych są łatwiej dostępne w większości krajów dostarczających dane.

Wskaźnik 3b.3 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w szkołach specjalnych, w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 30 krajów. Zakres umieszczenia wynosi od 0,09% do 7,06%. Średnia całkowita wynosząca 1,82% uczniów kształci się w odrębnych szkołach specjalnych.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 30 krajów. Zakres umieszczenia wynosi od 0,03% do 7,98%. Średnia całkowita wynosząca 1,54% uczniów kształci się w odrębnych szkołach specjalnych.

We wszystkich krajach uczniowie mogą zapisać się do odrębnych szkół specjalnych, gdzie nie będą spędzać większości czasu z rówieśnikami.

Szeroki zakres wskaźników umieszczania w szkołach specjalnych wskazuje, że w różnych krajach stosowane są bardzo różne procedury i struktury w przypadku uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Wskaźnik 3b.4 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w pozaformalnych placówkach edukacyjnych, w oparciu o populację szkolną. Tylko cztery kraje były w stanie

dostarczyć dane dla tego wskaźnika. W rezultacie brak jest wyraźnych wniosków, więc kwestia ta nie jest tutaj rozważana. (Sekcja „[Uwagi](#)” niniejszego raportu odnosi się do problemu niedostępności danych).

Wskaźnik 3b.5 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w pełni odrębnych placówkach edukacyjnych (np. w szkołach specjalnych i klasach specjalnych), w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 24 krajów. Umieszczenie w całkowicie odrębnych placówkach wynosi od 0,36% do 6,28%, zaś całkowita średnia dla 24 krajów wynosi 1,67%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 24 krajów. Umieszczenie w całkowicie odrębnych placówkach wynosi od 0,55% do 5,88%, zaś całkowita średnia dla 24 krajów wynosi 1,62%.

We wszystkich krajach, w przypadku niektórych uczniów – szczególnie tych ze złożonymi i poważnymi specjalnymi potrzebami i/lub niepełnosprawnościami – umieszczenie w odrębnej placówce specjalnej zapewnia im prawo do edukacji, choć nie jest to edukacja włączająca.

Trendy w danych dotyczących umieszczania uczniów z oficjalną decyzją o SPE w porównaniu do całej populacji szkolnej

Dane dla wskaźnika 3b.1 za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 25 krajów. W 25 krajach odnotowano niewielki średni wzrost (0,27 punktu procentowego) odsetka uczniów z oficjalną decyzją o SPE w placówkach włączających w latach 2014–2016.

Dane wskazują, że wystąpił ogólny niewielki średni wzrost liczby uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w placówkach włączających.

Dane dla wskaźnika 3b.2 za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 23 krajów. W 23 krajach średni odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w klasach specjalnych był mniej więcej taki sam (spadek o 0,04 punktu procentowego) w latach 2014–2016.

Dane wskazują, że odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w klasach specjalnych niemal nie uległ zmianie.

Dane dla wskaźnika 3b.3 za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 28 krajów. W 28 krajach średni odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w szkołach specjalnych był mniej więcej taki sam (spadek o 0,06 punktu procentowego) w roku 2014 oraz w roku 2016.

Dane wskazują, że odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w szkołach specjalnych niemal nie uległ zmianie.

Dane dla wskaźnika 3b.5 za rok 2014 i 2016 są dostępne dla 23 krajów. W 23 krajach odnotowano niewielki średni spadek (0,05 punktu procentowego) odsetka uczniów z oficjalną decyzją o SPE w pełni odrębnych placówkach edukacyjnych w latach 2014–2016.

Dane wskazują, że nastąpił nieznaczny spadek odsetka uczniów z oficjalną decyzją o SPE w całkowicie odrębnych placówkach edukacyjnych.

Umieszczenie w porównaniu do populacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE

Wskaźnik 3c.1 analizuje odsetek procentowy uczniów posiadających oficjalną decyzję o SPE kształcących się w placówkach realizujących edukację włączającą w oparciu o populację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 28 krajów, z zakresem od 3,46% do 98,18% i średnią całkowitą 52,68%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 28 krajów, z zakresem od 4,98% do 99,21% i średnią całkowitą 60,56%.

Zakres uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w placówkach realizujących edukację włączającą jest dość szeroki. Ponownie wskazuje to, że kraje stosują bardzo różne podejścia dotyczące zapewniania edukacji uczniom zidentyfikowanym jako posiadający specjalne potrzeby edukacyjne.

We wszystkich krajach ponad połowa wszystkich uczniów zidentyfikowanych jako posiadający specjalne potrzeby edukacyjne jest umieszczana w placówkach włączających – tj. w klasach ogólnodostępnych – przez ponad 80% czasu.

Wskaźnik 3c.2 analizuje odsetek procentowy uczniów posiadających oficjalną decyzję o SPE w klasach specjalnych w oparciu o populację uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 24 krajów, z zakresem od 1,89% do 59,69% i średnią całkowitą 13,16%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 24 krajów, z zakresem od 2,15% do 55,34% i średnią całkowitą 11,91%.

Można odnieść wrażenie, że kraje różnią się znacznie pod względem tego, w jakim stopniu korzystają z klas specjalnych jako opcji umieszczenia uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

W porównaniu do innych opcji umieszczenia (tj. edukacji włączającej lub szkół specjalnych) ta opcja nie jest tak rozpowszechniona. Jak jednak wspomniano wyżej, dane te mogą być zaniżone, ponieważ wiele krajów wskazuje, że trudno jest im dostarczyć wiarygodnych danych na temat tego wskaźnika.

Wskaźnik 3c.3 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w szkołach specjalnych, w oparciu o populację uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 30 krajów, z zakresem od 1,74% do 95,73% i średnią całkowitą 40,04%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 30 krajów, z zakresem od 0,79% do 100,00% i średnią całkowitą 34,76%.

Kraje zgłaszają, że dane dotyczące uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych dotyczące tego wskaźnika są najbardziej wiarygodne. Dane są również dostępne dla wszystkich krajów uczestniczących w procesach zbierania danych.

Istnieje szeroki wachlarz podejść do korzystania z tej opcji umieszczenia – od poniżej 1% do niemal 100% uczniów z oficjalną decyzją o SPE kształcących się w szkołach specjalnych. Po raz kolejny odzwierciedla to szeroki wachlarz podejść w zakresie polityki i świadczeń edukacyjnych stosowanych w poszczególnych krajach.

Wskaźnik 3c.4 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE kształcących się w pozaformalnych placówkach edukacyjnych, w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE. Tylko cztery kraje były w stanie dostarczyć dane dla tego wskaźnika. W rezultacie brak jest wyraźnych wniosków, więc kwestia ta nie jest tutaj rozważana. Sekcja „[Uwagi](#)” niniejszego raportu odnosi się do problemu niedostępności danych.

Wskaźnik 3c.5 analizuje odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE kształcących się w pełni odrębnych placówkach edukacyjnych (np. w szkołach specjalnych i klasach specjalnych), w oparciu o populację uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 24 krajów, z zakresem od 7,11% do 100% i średnią całkowitą 39,05%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 24 krajów, z zakresem od 7,10% do 100%¹ i średnią całkowitą 36,56%.

Zakres umieszczania w odrębnych placówkach włączających różni się znacznie w zależności od kraju. Niemniej jednak we wszystkich krajach zapewniających dane istnieją uczniowie, których prawo do kształcenia w placówkach realizujących edukację włączającą wraz z rówieśnikami nie jest przestrzegane.

W krajach uczestniczących niemal 40% uczniów z oficjalną decyzją o SPE kształci się w odrębnych placówkach nierealizujących edukacji włączającej.

4. Jakie są różnice we wskaźnikach identyfikacji i wskaźnikach umieszczenia dziewcząt i chłopców z oficjalną decyzją o SPE?

W ramach zbierania danych w zakresie uczniów z oficjalną decyzją o SPE podział na płeć jest zapewniany w odniesieniu do:

- wskaźników identyfikacji;
- rozkładu umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną;
- rozkładu umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Podział według płci dla wskaźników identyfikacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE jest analizowany za pomocą wskaźnika 3a.1. Wskaźnik ten analizuje tę kwestię, koncentrując się na odsetku uczących się chłopców/dziewcząt z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną.

Dane za rok 2014 są dostępne dla 23 krajów. Wskaźnik identyfikacji SPE dla chłopców wynosi od 0,68% do 10,99%, przy całkowitej średniej wynoszącej 2,86%. Wskaźnik identyfikacji SPE dla dziewcząt wynosi od 0,43% do 6,48%, przy całkowitej średniej wynoszącej 1,37%.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 26 krajów. Wskaźnik identyfikacji SPE dla chłopców wynosi od 0,64% do 12,69%, przy całkowitej średniej wynoszącej 2,99%. Wskaźnik identyfikacji SPE dla dziewcząt wynosi od 0,42% do 7,82%, przy całkowitej średniej wynoszącej 1,45%.

¹ W przypadku zbiorów danych za rok 2014 i 2016 dane w wysokości 100% dla jednego kraju uwzględnione w tym wskaźniku należy traktować jako element odstający. Dzieje się tak dlatego, że dane dotyczące uczniów z oficjalną decyzją o SPE są dostępne tylko dla klas specjalnych i szkół specjalnych, a nie dla wszystkich form umieszczenia w placówce włączającej.

Oprócz podziału na płeć, w 2016 r. zbadano rozkład płci w oparciu o całkowitą liczbę uczących się chłopców/dziewcząt z oficjalną decyzją o SPE w stosunku do całkowitej populacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 26 krajów. Rozkład wśród chłopców waha się od 60,16% do 73,50% przy całkowitej średniej wynoszącej 67,35%. Wśród dziewcząt średnia całkowita wynosi 32,65%, zaś rozkład waha się od 26,50% do 39,84%.

Współczynnik identyfikacji chłopcy – dziewczęta w krajach wynosi 2:1. Populacja uczniów z oficjalną decyzją o SPE składa się w 68% z chłopców i w 32% z dziewcząt.

Dane dla 10 wskaźników dotyczących umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w różnych placówkach (realizujących edukację włączającą, klasach specjalnych, szkołach specjalnych, pozaformalnych placówkach edukacyjnych, wszystkich odrębnych placówkach) z podziałem ze względu na płeć są dostępne dla różnej liczby krajów.

Analiza wszystkich tych wskaźników pokazuje, że rozkład płci jest mniej więcej taki sam dla wszystkich wskaźników: około dwie trzecie uczniów z oficjalną decyzją o SPE umieszczonych w różnych placówkach to chłopcy, zaś około jedna trzecia takich uczniów to dziewczęta. Wniosek ten jest oczywisty w przypadku wskaźników opartych na całej populacji szkolnej, a także populacji uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Współczynniki umieszczenia we wszystkich placówkach (realizujących edukację włączającą, klasach specjalnych, szkołach specjalnych i wszystkich odrębnych placówkach) również wynoszą 2:1. Oznacza to, że we wszystkich krajach około dwa razy więcej chłopców niż dziewcząt jest umieszczonych w różnych szkołach.

Wniosek ten wydaje się wskazywać, że w systemach edukacyjnych wszystkich krajów chłopcy w większym stopniu niż dziewczęta są identyfikowani jako posiadający specjalne potrzeby edukacyjne.

Współczynnik identyfikacji wynoszący 2:1 jest odzwierciedlony we wskaźnikach umieszczenia: dwa razy więcej chłopców z oficjalną decyzją o SPE jest umieszczanych w placówkach realizujących edukację włączającą, klasach specjalnych lub szkołach specjalnych w porównaniu do dziewcząt.

5. Jakie są różnice we wskaźnikach identyfikacji i wskaźnikach umieszczenia uczniów między ISCED 1 i 2?

Dwa elementy zbierania danych EASIE uwzględniają kwestie ISCED:

- Próbkowe dane wiekowe podane w tabeli 2
- Klasyfikacja poziomów ISCED 1 i 2 podana w tabeli 3.

Próbkowe dane wiekowe identyfikują populację uczniów w wieku 9 lat (odpowiadającą typowemu zakresowi wieku dla ISCED 1 w większości krajów) i 15 lat (odpowiadającą typowemu przedziałowi wiekowemu ISCED 2 dla większości krajów). Te dwie grupy wiekowe odpowiadają również zbieraniu danych na poziomie Unii Europejskiej dotyczących liczby osób przedwcześnie kończących naukę.

Wskaźnik 2.1 dostarcza próbkowe dane wiekowe dla uczniów w wieku 9 lat. Wskaźnik 2.2 dostarcza próbkowe dane wiekowe dla uczniów w wieku 15 lat. Oba wskaźniki nawiązują do wskaźników skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych, tj. odsetek uczniów w określonym wieku przyjętych do wszystkich placówek ogólnodostępnych obliczony w stosunku do liczby uczniów w określonym wieku przyjętych do wszystkich placówek edukacyjnych.

Dane koncentrują się na uczniach w wieku 9 i 15 lat, którzy uczęszczają lub nie uczęszczają do szkół ogólnodostępnych. W ten sposób otrzymuje się wgląd w określone przedziały wiekowe poziomów ISCED dla niemal wszystkich krajów.

W przypadku 9-latków dane za rok 2014 są dostępne dla 25 krajów. Wskaźnik skolaryzacji 9-latków w szkołach ogólnodostępnych waha się od 93,27% do 100,00%, zaś średnia całkowita wynosi 98,10%.

W przypadku 9-latków dane za rok 2016 są dostępne dla 27 krajów. Wskaźnik skolaryzacji 9-latków w szkołach ogólnodostępnych waha się od 93,79% do 99,98%, zaś średnia całkowita wynosi 98,54%.

W przypadku 15-latków dane za rok 2014 są dostępne dla 23 krajów. Wskaźnik skolaryzacji 15-latków w szkołach ogólnodostępnych waha się od 88,29% do 99,81%, zaś średnia całkowita wynosi 98,18%.

W przypadku 15-latków dane za rok 2016 są dostępne dla 26 krajów. Wskaźnik skolaryzacji 15-latków w szkołach ogólnodostępnych waha się od 88,23% do 99,99%, zaś średnia całkowita wynosi 97,07%.

W przypadku wszystkich krajów zdecydowana większość 9-letnich uczniów kształci się w szkołach ogólnodostępnych, ale nie wszyscy. W przypadku wszystkich krajów zdecydowana większość 15-letnich uczniów kształci się w szkołach ogólnodostępnych, ale nie wszyscy. Nie ma kraju, w którym wszyscy 15-letni uczniowie są przyjęci do szkół ogólnodostępnych.

Analizując próbkowe dane wiekowe w odniesieniu do poziomów ISCED, podstawowe wskaźniki skolaryzacji na poziomach ISCED 1 i 2 są w przybliżeniu takie same.

Wskaźnik 2.3 i 2.4 analizuje wskaźnik skolaryzacji próbkowej grupy wiekowej w placówkach realizujących edukację włączającą dla 9- i 15-latków (odpowiednio) – tj. odsetek uczniów zidentyfikowanych jako spędzających co najmniej 80% czasu w klasie ogólnodostępnej z rówieśnikami, obliczany na podstawie liczby uczniów w określonym wieku zapisanych do wszystkich placówek edukacyjnych.

W przypadku 9-latków dane za rok 2014 są dostępne dla 21 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach realizujących edukację włączającą wynoszą od 93,27% do 100,00%; średnia całkowita wynosi 98,18%.

W przypadku 9-latków dane za rok 2016 są dostępne dla 22 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach realizujących edukację włączającą wynoszą od 93,79% do 99,98%; średnia całkowita wynosi 98,67%.

W przypadku 15-latków dane za rok 2014 są dostępne dla 20 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach realizujących edukację włączającą wynoszą od 92,00% do 99,79%; średnia całkowita dla 20 krajów wynosi 97,88%.

W przypadku 15-latków dane za rok 2016 są dostępne dla 21 krajów. Wskaźniki skolaryzacji w placówkach realizujących edukację włączającą wynoszą od 78,78% do 99,99%; średnia całkowita dla 21 krajów wynosi 98,45%.

W większości krajów co najmniej kilku 9-letnich uczniów kształci się w placówce nierealizującej edukacji włączającej. We wszystkich krajach istnieją w pełni odrębne specjalistyczne świadczenia (oddzielne szkoły i jednostki), a także odrębne klasy w szkołach ogólnodostępnych dla programów ISCED poziomu 1.

W żadnym z uczestniczących krajów przyjęcie 15-latków do placówek włączających nie wynosi 100%. We wszystkich krajach istnieją różne formy w pełni odrębnych specjalistycznych świadczeń (oddzielne szkoły i jednostki), a także odrębne klasy w szkołach ogólnodostępnych dla programów ISCED poziomu 2.

Analizując próbkowe dane wiekowe w odniesieniu do poziomów ISCED, podstawowe wskaźniki skolaryzacji w zakresie edukacji włączającej na poziomach ISCED 1 i 2 są w przybliżeniu takie same.

W ramach zbierania danych dla uczniów z oficjalną decyzją o SPE podział na płeć dla poziomu 1 i 2 ISCED jest również podany w odniesieniu do:

- wskaźników identyfikacji;
- rozkładu umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną;
- rozkładu umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

W odniesieniu do wskaźników identyfikacji dane za rok 2014 są dostępne dla 29 krajów:

Na poziomie ISCED 1 wskaźnik identyfikacji SPE mieści się w zakresie od 0,62% do 10,89%; średnia całkowita dla 29 krajów wynosi 2,62%.

Na poziomie ISCED 2 wskaźnik identyfikacji SPE mieści się w zakresie od 0,50% do 6,82%; średnia całkowita dla 29 krajów wynosi 2,23%.

W odniesieniu do wskaźników identyfikacji dane za rok 2016 są dostępne dla 30 krajów:

Na poziomie ISCED 1 wskaźnik identyfikacji SPE mieści się w zakresie od 0,62% do 12,57%; średnia całkowita dla 30 krajów wynosi 2,37%.

Na poziomie ISCED 2 wskaźnik identyfikacji SPE mieści się w zakresie od 0,45% do 7,94%; średnia całkowita dla 30 krajów wynosi 2,07%.

Oprócz podziałów ISCED badany jest rozkład ISCED na poziomach ISCED. Opiera się on na całkowitej liczbie uczniów na poziomie ISCED 1 / ISCED 2 zidentyfikowanych jako posiadających oficjalną decyzję o SPE w stosunku do całkowitej populacji szkolnej na każdym poziomie ISCED.

Dane za rok 2016 są dostępne dla 30 krajów. Całkowita średnia dla poziomu ISCED 1 wynosi 4,12%, z zakresem od 0,90% do 19,45%. W przypadku poziomu ISCED 2 całkowita średnia wynosi 4,86%, z zakresem od 1,42% do 22,48%.

Odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE na poziomie ISCED 1 w porównaniu z ISCED 2 różni się znacznie w poszczególnych krajach. W większości krajów odsetek ten wzrasta z poziomu ISCED 1 do poziomu ISCED 2.

Jednym z możliwych wyjaśnień jest to, że wielu uczniów w tych krajach uważa się za wymagających wsparcia w całym okresie kształcenia. Ponadto inni uczniowie są identyfikowani później jako wymagający oficjalnej decyzji o SPE na poziomie ISCED 2.

Należy zauważyć, że ten wzorzec nie występuje we wszystkich krajach. W przypadku kilku krajów istnieje więcej uczniów z oficjalną decyzją o SPE na poziomie ISCED 1.

Dane dla 10 wskaźników odnoszących się do podziału ISCED dla umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w różnych placówkach (realizujących edukację włączającą, klasach specjalnych, szkołach specjalnych, pozaformalnych placówkach edukacyjnych, całkowicie odrębnych placówkach) dostępne są dla różnej liczby krajów.

Przeglądając wszystkie dostępne wskaźniki, pomimo różnic i różnych wzorców w poszczególnych krajach, odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE na poziomach ISCED 1 i 2 we wszystkich placówkach pozostaje w znacznym stopniu niezmienny. Ogólny średni wskaźnik skolaryzacji w placówkach włączających i klasach specjalnych jest nieco wyższy na poziomie ISCED 1 niż na poziomie ISCED 2. Tylko w przypadku szkół specjalnych ta niewielka zmiana jest odwrotna: występuje w nich proporcjonalnie większa liczba uczniów na poziomie ISCED 2 niż na poziomie ISCED 1.

Niemniej jednak, analizując połączone dane dla uczniów we wszystkich odrębnych placówkach specjalnych – i uznając istnienie różnic między krajami – oczywistym jest, że istnieje więcej uczniów w całości odrębnych placówkach na poziomie ISCED 1 niż na poziomie ISCED 2.

INFORMACJE OGÓLNE DOTYCZĄCE PRAC EASIE

Od ponad 20 lat Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej (Agencja) pełni funkcję organu współpracy w zakresie zagadnień w zakresie polityki dotyczącej edukacji włączającej dla swoich krajów członkowskich (obecnie obejmuje 35 jurysdykcji w 31 krajach członkowskich).

Prace związane ze zbieraniem danych Europejskiej Statystyki Edukacji Włączającej (EASIE) opierają się na szeregu działań Agencji. Agencja po raz pierwszy zebrała porównawcze dane ilościowe dotyczące liczby uczniów zidentyfikowanych jako posiadających specjalne potrzeby edukacyjne (SPE) w 17 krajach członkowskich Agencji w 1999 r. Praca ta była działaniem w ramach ewaluacji programu Komisji Europejskiej „Socrates”. Informacje zebrane w 1999 r. zostały poddane przeglądowi i uznane za przydatny materiał referencyjny dla przedstawicieli krajów Agencji. Podjęto decyzję o regularnym zbieraniu danych ilościowych na temat liczby uczniów zidentyfikowanych jako posiadających specjalne potrzeby edukacyjne i miejsca ich kształcenia. Takie dane były zbierane przez przedstawicieli krajów członkowskich Agencji i publikowane przez Agencję co dwa lata od 2002 r. Aby uzyskać więcej informacji, należy zapoznać się z [Raportem metodologicznym EASIE](#) (Europejska Agencja, 2016) obejmującym prace związane ze zbieraniem danych za rok 2014 i 2016² oraz różnymi [publikacjami Danych krajowych dotyczących edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami](#) (Europejska Agencja, 2009; 2010; 2012).

Zbieranie danych EASIE to długoterminowe działanie Agencji, mające na celu stałe powiększanie zbioru danych. Działanie to ma na celu informowanie o kwestiach związanych z prawami ucznia, jakością i efektywnością systemu edukacji zgodnie z [Konwencją o Prawach Dziecka](#) (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1989) oraz [Konwencją o Prawach Osób Niepełnosprawnych](#) (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2006), a także informowanie o [celach strategicznych Unii Europejskiej dotyczących kształcenia i szkolenia](#) (ET 2020) (Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2016).

Zakres danych

Prace EASIE odzwierciedlają przesunięcie głównych obszarów zbierania danych Agencji – od koncentracji wyłącznie na uczniach ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi i umieszczeniu ich w odrębnych, oddzielnych placówkach, w kierunku rozszerzenia zakresu na wszystkich uczniów objętych edukacją obowiązkową i ich przyjmowanie do wszystkich placówek – zarówno włączających jak i odrębnych. Ponadto dane EASIE zapewniają szerszy zakres wskaźników związanych z dostępem do edukacji włączającej, w tym podział według płci i programów ISCED – obecnie określanych jako poziomy ISCED 1 i 2.

Zakres zbierania danych EASIE:

- populacja uczniów w określonym wieku objętych obowiązkiem szkolnym na poziomach ISCED 1 i 2 (liczba uczniów w danym przedziale wiekowym zapisanych do szkół);

² Zaktualizowana wersja Raportu metodologicznego EASIE została przygotowana jako dodatek do procesu zbierania danych w 2018 r. (Europejska Agencja, 2018b).

- wszystkie sektory edukacji obowiązkowej (szkoły państwowe, niezależne i prywatne);
- wszystkie możliwe placówki edukacyjne (szkoły ogólnodostępne, klasy specjalne, jednostki specjalne i szkoły specjalne);
- edukacja pozaformalna (np. świadczenia prowadzone przez sektory pozaedukacyjne, np. służbę zdrowia lub opiekę społeczną);
- uczniowie niekorzystający z żadnych świadczeń edukacyjnych.

Niniejszy raport analizuje dane dostępne we wszystkich krajach uczestniczących w procesach zbierania danych.

Zbiór danych za rok 2014 obejmuje dane z 30 krajów: Belgia (wspólnota flamandzkojęzyczna), Belgia (wspólnota francuskojęzyczna), Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania (Anglia), Wielka Brytania (Irlandia Północna), Wielka Brytania (Szkocja) i Wielka Brytania (Walia).

Zbiór danych za rok 2016 obejmuje również dane z 30 krajów, ale nie wszystkie z nich są takie same: Belgia (wspólnota flamandzkojęzyczna), Chorwacja, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Norwegia, Polska, Portugalia, Słowacja, Słowenia, Szwajcaria, Szwecja, Węgry, Wielka Brytania (Anglia), Wielka Brytania (Irlandia Północna), Wielka Brytania (Szkocja), Wielka Brytania (Walia) i Włochy.

Oba zbiory danych zostały zanalizowane w odniesieniu do 17 wskaźników, które zostały określone i uzgodnione z krajowymi ekspertami ds. danych (przedstawione w całości w [Załączniku](#)). Wskaźniki powstały w oparciu o trzy obszary danych krajowych:

- populację i dane z przyjęć do szkół
- dane dotyczące uczniów posiadających oficjalną decyzję o SPE
- próbkowe dane wiekowe (dzieci w wieku 9 i 15 lat), odpowiadające poziomom ISCED 1 i 2.

Dane EASIE koncentrują się na wszystkich uczniach, próbkach wiekowych wszystkich uczniów i jednej podgrupie uczniów otrzymujących wsparcie w celu spełnienia ich potrzeb edukacyjnych, tj. uczniów z oficjalną decyzją o SPE.

Obecnie Agencja nie gromadzi danych krajowych dotyczących uczniów **bez** oficjalnej decyzji o SPE, korzystających z pewnej formy dodatkowego wsparcia w nauce. Uzgodniono z przedstawicielami krajów członkowskich Agencji, że zbieranie danych dotyczących tych uczniów nie będzie prowadzone w najbliższej przyszłości.

Ważne wymiary w obszarze prac zbierania danych EASIE

We wszystkich krajach uczestniczących istnieją bardzo różne sytuacje w zakresie polityki i praktyki dotyczące edukacji włączającej. Aby dane krajowe dotyczące obszarów wskazanych powyżej były względnie porównywalne, zastosowano dwie ważne definicje

operacyjne dotyczące zbierania danych – określone i uzgodnione z krajowymi ekspertami ds. zbierania danych – w następujących przypadkach:

Operacyjna definicja oficjalnej decyzji o SPE

Oficjalna decyzja prowadzi do uznania ucznia za kwalifikującego się do otrzymania dodatkowego wsparcia edukacyjnego w celu spełnienia jego potrzeb edukacyjnych.

Oficjalna decyzja spełnia następujące kryteria:

- Przeprowadzono procedurę oceny edukacyjnej z udziałem multidyscyplinarnego zespołu.
- Multidyscyplinarny zespół obejmuje zarówno członków wewnętrznych jak i zewnętrznych, niezwiązanych ze szkołą ucznia.
- Istnieje dokument prawny, który opisuje wsparcie, jakie uczeń może otrzymać i który jest wykorzystywany jako podstawa do planowania.
- Oficjalna decyzja podlega formalnemu, regularnemu procesowi przeglądu.

Wszystkie zebrane dane dotyczące uczniów z oficjalną decyzją o SPE są zgodne z tą operacyjną definicją oficjalnej decyzji o SPE.

Operacyjna definicja placówki włączającej

Określenie placówki włączającej odnosi się do formy edukacji, w której uczeń z oficjalną decyzją o SPE jest kształcony w klasie ogólnodostępnej wraz ze swoimi rówieśnikami ze szkoły ogólnodostępnej przez większość czasu – 80% lub więcej – zajęć szkolnych w tygodniu.

Poprzednie prace i projekty Agencji dotyczące zbierania danych wykorzystywały ten wzorzec umieszczania 80% w różny sposób. 80% wskazuje wyraźnie, że uczeń jest kształcony w placówce ogólnodostępnej przez większość swojego szkolnego tygodnia. Jednocześnie akceptuje możliwość przeniesienia do małej grupy lub nauki w toku indywidualnym przez krótki okres czasu (tj. 20% lub jeden dzień w tygodniu).

Nie wszystkie kraje są w stanie podać dokładne dane dotyczące wzorca umieszczania 80%. W związku z tym zidentyfikowano, uzgodniono i zastosowano w razie potrzeby wzorce zastępcze. Aby uzyskać więcej szczegółowych informacji, należy zapoznać się z [informacjami ogólnymi o wybranym kraju](#) (Europejska Agencja, brak daty-c).

Główny obszar analizy danych EASIE

Długoterminową ambicją prac EASIE jest zapewnienie:

- uzgodnionego zestawu wskaźników, które mogą zapewniać decydentom informacje o pracach związanych z założeniami Unii Europejskiej dotyczących kształcenia i szkolenia oraz *Konwencji o Prawach Osób Niepełnosprawnych* (Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2006);
- danych i uzupełniających informacji jakościowych dotyczących kwestii związanych z prawami uczniów.

Celem analizy jest zwrócenie uwagi na główne wnioski, które zapewniają informacje o pracach zgodnie z tymi międzynarodowymi dokumentami zawierającymi wytyczne, a także [Stanowiskiem Agencji dotyczącym Systemów Edukacji Włączającej](#) (Europejska Agencja, 2015). W szczególności informacje tutaj przedstawione mają na celu przekazanie krajom członkowskim Agencji ostatecznej wizji w zakresie systemów edukacji włączającej, polegającej na:

...zapewnieniu każdemu uczniowi we wszystkich kryteriach wiekowych możliwości znaczącego, wysokiej jakości kształcenia w swoich lokalnych społecznościach wraz ze swoimi znajomymi i rówieśnikami (ibid., str. 1).

Koncentracja na całej populacji szkolnej w ramach EASIE jest zgodna z twierdzeniem zawartym w dokumencie przedstawiającym stanowisko Agencji, mówiącym że:

...polityka regulująca systemy edukacji włączającej musi przedstawiać jasną wizję i konceptualizację edukacji włączającej jako podejścia do poprawy szans edukacyjnych wszystkich uczniów (ibid.).

Dane zbierane przez EASIE nie mogą dostarczać informacji o szeregu kwestii jakościowych dotyczących systemów edukacji włączającej przedstawionych w stanowisku. Mogą one jednak zapewniać informacje związane z „dostępnością elastycznego kontinuum rezerw i zasobów” (ibid., str. 2), w szczególności umieszczania w różnych rodzajach placówek edukacyjnych w poszczególnych krajach.

Uwagi

Dane dostarczane przez kraje są obecnie tak obszerne, jak to możliwe. Wszystkie dane zostały potwierdzone jako zgodne z zatwierdzonymi przez Agencję operacyjnymi definicjami dotyczącymi oficjalnej decyzji o SPE i wzorcem umieszczania 80% lub jego odpowiednikami. Kraje nie odczuwają potrzeby zmiany tych definicji ani sposobu zbierania danych zgodnie z nimi. Wszystkie dane są dostarczane przez krajowych ekspertów ds. danych, a następnie sprawdzane i zatwierdzane przez przedstawicieli krajów członkowskich Agencji. Wszystkie obliczenia danych – przedstawione w raportach z różnych krajów – są sprawdzane i zatwierdzane zarówno przez ekspertów ds. danych, jak i przedstawicieli krajów członkowskich Agencji.

Istnieje jednak szereg kwestii w zbiorach danych, które muszą zostać potwierdzone. Poniżej wskazano kilka kwestii metodologicznych i/lub proceduralnych wynikających z prac związanych ze zbieraniem danych, które należy wziąć pod uwagę podczas lektury niniejszego raportu.

Liczba krajów dostarczających dane związane z określonymi wskaźnikami różni się w obrębie zbiorów danych i pomiędzy nimi. Oznacza to, że liczba krajów uwzględnionych w obliczeniach dla każdego wskaźnika jest różna. Dlatego nie jest możliwe dokonanie wiarygodnych porównań między wskaźnikami. W niniejszym raporcie wnioski są przedstawiane głównie w odniesieniu do każdego z poszczególnych wskaźników.

W informacjach dotyczących wszystkich krajów brakuje danych, w tym danych dotyczących umieszczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz danych dotyczących podziału według płci. W przypadku niektórych krajów, w odniesieniu do

konkretnych pytań, zgłasza się dane zerowe (0), kiedy bardziej właściwe może być wskazanie, że brakuje danych (M). W przypadku obliczeń danych w raportach z różnych krajów większość zer zastąpiono literą M w porozumieniu z odpowiednimi krajami.

Istnieje znaczący wpływ, jaki różne kraje wywierają na średnie całkowite dla wskaźników. Kraje o większej populacji mają znacznie większy wpływ na średnie całkowite niż kraje o mniejszej populacji. W związku z tym należy zachować ostrożność przy wyciąganiu wniosków w odniesieniu do średnich całkowitych.

BIBLIOGRAFIA

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2015. *Stanowisko Agencji dotyczące systemów edukacji włączającej*. www.european-agency.org/resources/publications/agency-position-inclusive-education-systems-flyer (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2016. *European Agency Statistics on Inclusive Education (EASIE): Methodology Report [Europejska Statystyka Edukacji Włączającej (EASIE): Raport metodologiczny]*. (A. Watkins, S. Ebersold i A. Lénárt, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/data/methodology-report (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2017. *European Agency Statistics on Inclusive Education: 2014 Dataset Cross-Country Report [Europejska Statystyka Edukacji Włączającej: raport ze zbiorom danych z różnych krajów za rok 2014]*. (J. Ramberg, A. Lénárt i A. Watkins, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2014-dataset-cross-country (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2018a. *European Agency Statistics on Inclusive Education: 2016 Dataset Cross-Country Report [Europejska Statystyka Edukacji Włączającej: raport ze zbiorom danych z różnych krajów za rok 2016]*. (J. Ramberg, A. Lénárt i A. Watkins, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/resources/publications/european-agency-statistics-inclusive-education-2016-dataset-cross-country (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, 2018b. *European Agency Statistics on Inclusive Education: Methodology Report – Updated 2018 [Europejska Statystyka Edukacji Włączającej: Raport metodologiczny – aktualizacja 2018 r.]*. (A. Lénárt, J. Ramberg i A. Watkins, red.). Odense, Dania

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, brak daty-a. *Data web area [Obszar sieci danych]*. www.european-agency.org/data (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, brak daty-b. *List of data experts [Lista ekspertów ds. danych]*. www.european-agency.org/data/list-data-experts (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja ds. Specjalnych Potrzeb i Edukacji Włączającej, brak daty-c. *Data tables and background information [Tabele danych i informacje ogólne]*. www.european-agency.org/data/data-tables-background-information (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami, 2009. *Special Needs Education Country Data 2008 [Dane krajowe dotyczące edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami 2008]*. (A. Watkins, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2008 (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami, 2010. *Special Needs Education Country Data 2010 [Dane krajowe dotyczące edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami 2010]*. (A. Watkins, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2010 (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Europejska Agencja Rozwoju Edukacji Uczniów ze Specjalnymi Potrzebami, 2012. *Special Needs Education Country Data 2012 [Dane krajowe dotyczące edukacji uczniów ze specjalnymi potrzebami 2012]*. (A. Lénárt i A. Watkins, red.). Odense, Dania. www.european-agency.org/resources/publications/special-needs-education-country-data-2012 (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Instytut Statystyki przy UNESCO, 2012. *Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Kształcenia (ISCED) 2011*. Montreal: Instytut Statystyki przy UNESCO. uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Organizacja Narodów Zjednoczonych, 1989. *Konwencja o Prawach Dziecka*. www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Organizacja Narodów Zjednoczonych, 2006. *Konwencja o Prawach Osób Niepełnosprawnych*. www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2016. *Europejska współpraca w dziedzinie kształcenia i szkolenia (ET 2020)*. Luksemburg: Urząd Publikacji. eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=LEGISSUM%3Aef0016 (Ostatnio odwiedzono w październiku 2018 r.)

ZAŁĄCZNIK: WSKAŹNIKI EASIE ZA ROK 2014 I 2016

1. Wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych w oparciu o populację szkolną

Wskaźnik 1.1: wskaźnik skolaryzacji w szkołach ogólnodostępnych (%)

Wskaźnik 1.2: wskaźnik skolaryzacji w placówkach edukacji włączającej (%)

2. Próbkę wiekowe

Wskaźnik 2.1: wskaźnik skolaryzacji według próbki wiekowej w szkołach ogólnodostępnych dla 9-latków (%)

Wskaźnik 2.2: wskaźnik skolaryzacji według próbki wiekowej w szkołach ogólnodostępnych dla 15-latków (%)

Wskaźnik 2.3: wskaźnik skolaryzacji według próbki wiekowej w placówkach edukacji włączającej dla 9-latków (%)

Wskaźnik 2.4: wskaźnik skolaryzacji według próbki wiekowej w placówkach edukacji włączającej dla 15-latków (%)

3. Uczniowie posiadający oficjalną decyzję o SPE

3a. Wskaźniki identyfikacji

Wskaźnik 3a.1 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną (%)

3b. Rozkład umieszczenia uczniów z oficjalną decyzją o SPE w oparciu o populację szkolną

Wskaźnik 3b.1 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w placówkach włączających w oparciu o populację szkolną (%)

Wskaźnik 3b.2 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w klasach specjalnych w oparciu o populację szkolną (%)

Wskaźnik 3b.3 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w szkołach specjalnych w oparciu o populację szkolną (%)

Wskaźnik 3b.4 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w pozaformalnych placówkach edukacyjnych w oparciu o populację szkolną (%)

Wskaźnik 3b.5 odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w całkowicie odrębnych placówkach edukacyjnych w oparciu o populację szkolną (%)

3c. Rozkład umieszczenia w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE

Wskaźnik 3c.1: odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w placówkach realizujących edukację włączającą (%)

Wskaźnik 3c.2: odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w klasach specjalnych w szkołach ogólnodostępnych (%)

Wskaźnik 3c.3: odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w szkołach specjalnych (%)

Wskaźnik 3c.4: odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w pozaformalnych placówkach edukacyjnych (%)

Wskaźnik 3c.5: odsetek uczniów z oficjalną decyzją o SPE w całości odrębnych placówkach edukacyjnych w oparciu o populację uczniów z oficjalną decyzją o SPE (%)

Sekretariat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel.: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Biuro w Brukseli:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgium
Tel.: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org/data

